Universiteit Leiden
The Netherlands

Van actie tot zelfverwezenlijking: routes van toetreding tot radicaal- en extreemrechts

Sterkenburg, N.

Citation

Sterkenburg, N. (2021, May 19). *Van actie tot zelfverwezenlijking: routes van toetreding tot radicaal- en extreemrechts*. Retrieved from https://hdl.handle.net/1887/3176648

Version:	Publisher's Version
License:	Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden
Downloaded from:	https://hdl.handle.net/1887/3176648

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Cover Page

Universiteit Leiden

Leiden University Repository

The handle https://hdl.handle.net/1887/3176648 holds various files of this Leiden University dissertation.

Author: Sterkenburg, N.
Title: Van actie tot zelfverwezenlijking. routes van toetreding tot radicaal- en extreemrechts
Issue Date: 2021-05-19

LITERATUURLIJST

Aalberts, C. (2012), *Achter de PVV. Waarom burgers op Geert Wilders stemmen,* Delft: Eburon

Aboutaleb, Y., 'Voor eens en altijd moordenaar en skinhead', in: *NRC Handelsblad*, 14 januari 2012

Abrams, L. (2016), *Oral history theory*, London: Routledge

Adorno, T.W., Frenkel-Brunswik, E., Levinson, D. en Sanford, N. (1950), *The Authoritarian Personality*, New York: Norton

Aho, J. (1992), *The Politics of Righteousness: Idaho Christian Patriotism*, Seattle: University of Washington Press

AIVD (2010), *Afkalvend front, blijvend beladen. Extreemrechts en rechtsextremisme in Nederland*, Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

AIVD (2014a), *Jaarverslag 2014,* Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

AIVD (2014b), *Transformatie van het jihadisme in Nederland. Zwerm dynamiek en nieuwe slagkracht*, Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

AIVD (2018), *Rechts-extremisme in Nederland, een fenomeen in beweging*, Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Altemeyer, B. (1981), *Right-wing Authoritarianism*, Winnipeg: University of Manitoba Press

Altemeyer, B. (1988), *Enemies of Freedom: Understanding Right-wing Authoritarianism*, San Francisco: Jossey Bass

Altemeyer, B. (1996), *The Authoritarian Specter*, Cambridge, MA: Harvard University

Andeweg, R. en Irwin, G. (2014), *Governance and politics in the* Netherlands, Basingstoke: Palgrave Macmillan

Arendt, H. (1951), *The Origins of Totalitarianism*, New York: Harcourt Brace

Armando en Sleutelaar, H. (1967), *De SS'ers: Nederlandse vrijwilligers in de Tweede Wereldoorlog,* Amsterdam: De Bezige Bij

Art, D. (2011), *Inside the Radical Right: The Development of Anti-immigrant parties in Western-Europe,* Cambridge: Cambridge University Press

Arzheimer, K. en Carter, E. (2006), 'Political opportunity structures and right-wing extremist party success' , in: *European Journal of Political Research,* Vol. 45, No. 3, p. 391-418

Atkinson, R. (1998), *The Life Story Interview. Qualitative Research Methods*, Thousand Oaks: Sage

Bahara, H., en Kranenberg, 'PVV trekt Rotterdamse lijsttrekker terug na opgedoken uitspraken', *de Volkskrant,* 15 december 2017

Banaszak, L. (1996), *Why Movements Succeed or Fail: Opportunity, Culture, and the Struggle for Woman Suffrage*, Princeton: Princeton University Press

Barrett, S. (1987), *Is God a Racist? The Right Wing in Canada*, Toronto, ON: University of Toronto Press

Berlot, C. en Lyons, M. (2000), *Right Wing Populism in America: Too Close for Comfort*, New York: Guilford Press

Berntzen, L. E. (2018), *The Anti-Islamic Movement: Far Right and Liberal?,* Florence: European University Institute

Betz, H.G. (1994), *Radical Right-Wing Populism in Western Europe,* London: MacMillan

Billiet, J., Eisinga, R. en Scheepers, P. (1992), 'Etnocentrisme in de lage landen: opinies over 'eigen' en 'ander' volk in Nederland en Vlaanderen', in: *Sociologische Gids*, Vol. 39, No. 5-6, p. 300-323

Billig, M. (1978), *Fascists: A social psychological view of the National Front,* London: Academic Press

Billig, M. (1982), *Ideology and social psychology*, Oxford: Blackwell

Billig, M. (1989), 'Extreme Right: Continuities in anti-Semitic conspiracy theory in post-war Europe', in: R. Eatwell en N. O'Sullivan (Eds.), *The Nature of the Right: European and American Politics and Political Thoughts since 1789*, London: Pinter, p. 147-166

Billig, M. (1995), *Banal Nationalism (Theory, Culture and Society)*, London: Sage

Billig, M. (1996), *Arguing and thinking*, Cambridge: Cambridge University Press

Billig, M. (1999), *Freudian Repression,* Cambridge: Cambridge University Press

Billig, M. (2005), 'Violent racist humour', in: S. Lockyer, S. en Pickering, M. (Eds.), *Beyond a Joke: The limits of humour,* Basingstoke: Palgrave Macmillan, p. 25-44

Blamires, C. en Jackson, P. (2006), *World Fascism: A Historical Encyclopedia, Volume 1, A-K.* Oxford: ABC CLIO

Blazak, R. (2001), *White Boys to Terrorist Men: Target Recruitment of Nazi Skinheads*, American Behavioral Scientist, Vol. 44, No. 6, p. 982–1000.

Bjørgo, T. (1997), *Racist and Right-Wing Violence in Scandinavia. Patterns, Perpetrators, and Responses* (diss. Universiteit Leiden)

Bjørgo, T. (2002a), 'Exit Neo-Nazism: Reducing Recruitment and Promoting Disengagement from Racist Groups', *Norwegian Institute of Internal Affairs* (NUPI), working papers (627)

Bjørgo, T. (2002b), 'Reducing recruitment and promoting disengagement from racist groups', in: *Journal für Konflikt - und Gewaltforschung,* Vol. 4, p. 5-31

Bjørgo, T. (2011), 'Dreams and disillusionment: Engagement in and disengagement from militant extremist groups', in: *Crime, Law and Social Change*, Vol. 55, No.4, p. 277-285

Bjørgo, T. en Mares, M. (Eds.) (2019), *Vigilantism Against Migrants and Minorities,* London: Routledge

Blee, K.M. (1996), 'Becoming a racist. Women in contemporary Klu Klux Klan and neonazi groups', in: *Gender & Society,* Vol. 10, No. 6, p. 680-702

Blee, K.M. (2002), *Inside organized racism: Women in the hate movement*, Berkeley: University of California Press

Blee, K. (2010), 'Conservative and Right-Wing Movements', in: *Annual Review of Sociology,* Vol. 36, p. 269-286

Blom, J.H.C. (1983), *In de ban van goed en fout? Wetenschappelijke geschiedschrijving over de bezettingstijd in Nederland*. Rede: Octaro, Bergen

Bol, M.W. en Wiersma, E.G. (1994), *Racistisch geweld in Nederland; aard en omvang, strafrechtelijke afdoening, dadertypen*, Den Haag /Gouda: WODC

Bolkestein, F., 'Integratie van minderheden moet met lef worden aangepakt', *de Volkskrant*, 12 september 1991

Bos, K. van den, Loseman, A., en Doosje, B. (2009), *Waarom jongeren radicaliseren en sympathie krijgen voor terrorisme: onrechtvaardigheid, onzekerheid en bedreigde groepen*, Den Haag: WODC, p. 68

Bouw, C., Donselaar, J.G. van, en Nelissen, C. (1981), *De Nederlandse Volks-Unie. Portret van een racistische splinterpartij*, Bussum: Wereldvenster

Brandon, A.S., Freilich, J.D. en Chermak, S.M. (2019), 'An Examination of the American Far Right's Anti-Tax Financial Crimes', in: *Criminal Justice Review*, Vol. 44, No. 4, p. 492-514

Brants, K. en Hogendoorn, W. (1983), *Van vreemde smetten vrij: de opkomst van de Centrumpartij*, Bussum: De Haan

Brants, C., Kool. R., en Ringnalda, A. (2007), *Strafbare discriminatie.* Utrecht: Willem Pompe Instituut voor Strafwetenschappen Universiteit Utrecht

Brug, W. van der, Fennema, M. en Tillie, J. (2005), 'A Two-Step Model of Aggregate Electoral Support', in: *Comparative Political Studies,* Vol. 38, No. 5, p. 537-573

Brug, W. van der, en Fennema, M. (2007), 'What causes people to vote for a radical right party? A review of recent work', in: *International Journal of Public Opinion Research,* Vol. 19, No. 4, p. 474-487

Brustein, W. (1996), *The Logic of Evil: The Social Origins of the Nazi Party, 1925-1933,* London: Frank Class

Buijs, F. en Donselaar, J. van (1994), *Extreem-rechts*, Leiden: LISWO

Buijs, F. (2002), 'Politiek geweld: bedreiging en uitdaging', in: Holsteyn, J. van, en Mudde, C. (Eds.), *Democratie in verval*, Amsterdam: Uitgeverij Boom

Buijs, F., Demant, F., Hamdy, A. (2006), *Strijders van eigen bodem. Radicale en democratische moslims in Nederland*, Amsterdam: Amsterdam University Press

Busher, J. (2016), *The making of Anti-Muslim Protest. Grassroots Activism in the English Defense League*, New York: Routledge

BVD, Rapport 13-10-1954, in: *Inzagedossier NESB 4*

BVD (2001), *Jaarverslag 2000,* Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Caiani, M., Della Porta, D. en Wagemann C. (2012), *Mobilizing on the Extreme Right: Germany, Italy and the United States,* Oxford: Oxford University Press

Caiani, M. (2017), 'Radical right-wing movements: who, when, how and why', in: *Current Sociology Review* /Sociopedia.isa

Canetti, D. en Pedahzur, A. (2002), 'The effects of contextual and psychological variables on radical right-wing sentiments', in: *Social Behavior and Personality*, Vol. 30, No. 4, p. 317-334

Carter, E. (2005), *The Extreme Right in Western Europe: Success or failure?*, Manchester: Manchester University Press

Carter, E. (2017), 'Party Ideology', in: C. Mudde (Ed.), *The Populist Radical Right: A Reader*, London /New York: Routledge

Carter, E. (2018), 'Right-wing extremism /radicalism: reconstructing the concept', in: *Journal of Political Ideologies*, Vol. 23, No. 2, p. 157-182

Castells, M. (1997), *The Power of Identity. The Information Age: Economy, Society, and Culture Volume II: The Power of Identity,* New Jersey: Wiley-Blackwell

Castelli Gattinara, P., O'Connor, F. en Lindekilde, L. (2018), 'Italy, No Country for Acting Alone? Lone Actor Radicalisation in the Neo-Fascist Milieu', in: *Perspectives on Terrorism*, Vol. 12, No. 6, p. 136-150

Castelli Gattinara, P. en Froio, C. (2014), 'Discourses and practices of violence in the Italian Extreme Right: Frames, Symbols and Identity-Building in CasaPound Italia', in: *International Journal of Conflict and Violence*, Vol. 8, No. 1, p. 154-170

Chermak, S.M., Freilich, J.D. en Simone, J. (2010), 'Surveying American state police agencies about lone wolves, far-right criminality, and far-right and Islamic jihadist criminal collaboration', in: *Studies in Conflict and Terrorism*, Vol. 33, p. 1019-1041

Chermak, S.M., en Gruenewald, J. (2015), 'Laying the foundation for the criminological examination of right-wing, left-wing, and Al Qaeda inspired extremism in the United States', in: *Terrorism & Political Violence*, Vol. 27, p. 133-159

Christie, R. en Jahoda, M. (Eds.) (1954), *Studies in the scope and method of 'The Authoritarian Personality',* Glencoe: Free Press

Condor, S. (1990), 'Social stereotypes and social identity', in: Abrams, D. en Hogg, M. (Eds.), *Social identity theory: Constructive and critical advances*, Hemel Hempstead: Harvester Wheatsheaf, p. 230-240

Cooper, J. en Fazio, R.H. (1986), 'The formation and persistence of attitudes that support intergroup conflict', in Worchel, S. en Austin, W. (Eds.), *Psychology of intergroup relations*, Chicago: Nelson-Hall, p. 183-195

Costain, A. (1992), *Inviting Women's Rebellion: A Political Process Interpretation of the Women's Movement,* Baltimore: Johns Hopkins University Press

Della Porta, D. en Diani, M. (1998), *Social Movements: An Introduction*, Oxford: Blackwell Publishing

Demant, F., Slootman, M., Buijs, F., en Tillie, J. N. (2008), *Teruggang en uittreding: processen van deradicalisering ontleed*, Amsterdam: IMES

Demant, F, Wagenaar, W., en Donselaar, J.G. van (2009), *Monitor Racisme en extremisme. Deradicaliseren in de praktijk*, Amsterdam: Anne Frank Stichting, Amsterdam University Press

Derks, W., 'Fundamentalisme komt voort uit diepe angst', *de Volkskrant*, 19 augustus 2014

De Waele, M. en Pauwels L. (2015), 'Why do Flemish youth participate in right-wing and disruptive groups?', in: Klein, M. en Esbensen F. (Eds.), *Gang Transitions and Gang Transformations in the International Context*, London: Springer

De Waele, M. (2016), *Angry white rebel? Study on the mechanisms and processes of participation in extreme-right groups*, Gent: Universiteit van Gent (diss.)

Dinther, M. van, 'Verzet broeit in Enschede. Demonstranten tegen Gemeenten', *de Volkskrant,* 14 februari 2016

Dirks, B., 'Rechtszaak Schilderswijk: 'Ik zit hier, maar van Pro Patria staat niemand terecht'', *de Volkskrant*, 3 november 2014

Dölle, A.H.M., 'De Boerenpartij: terugblik op een politiek verschijnsel', in: *Intermediair,* 7 september 1979

Donselaar, J. van (1991). *Fout na de oorlog. Fascistische en racistische organisaties in Nederland.* Amsterdam: Bakker (proefschrift)

Donselaar, J.G. van (1995), *De staat paraat? De bestrijding van extreemrechts in Europa,* Amsterdam: Singel Uitgeverijen

Donselaar, J.G. van (1997), *Monitor racisme en extreemrechts. Eerste rapportage,* Leiden: Leids Instituut voor Sociaal Wetenschappelijk Onderzoek

Donselaar, J.G. van (2000), *Monitor racisme en extreemrechts. Derde rapportage*, Leiden: Departement Bestuurskunde, Universiteit Leiden

Donselaar, J.G. van, en Rodrigues, P.R. (2001), *Monitor racisme en extreemrechts. Vierde rapportage*, Amsterdam: Anne Frank Stichting/Universiteit Leiden

Donselaar, J.G. van, en Rodrigues, P.R. (2002), *Monitor racisme en extreemrechts. Vijfde rapportage.* Amsterdam: Anne Frank Stichting/Universiteit Leiden

Donselaar, J.G. van, en Rodrigues, P.R. (2004), *Monitor racisme en extreemrechts. Zesde rapportage.* Amsterdam: Anne Frank Stichting / Universiteit Leiden

Donselaar, J.G. van, (2005), *Monitor racisme en extremise: het Lonsdalevraagstuk,* Amsterdam: Anne Frank Stichting / Universiteit Leiden

Donselaar, J.G. van, en Wagenaar, W. (2009), 'Extreem-rechtse formaties', in: Boog, I., Dinsbach, W, Donselaar, J.G. van, en Rodrigues, P. (Eds.), *Monitor racisme 2009,* Rotterdam: Art1./ Anne Frank Stichting/Universiteit Leiden, p. 151-160

Donselaar, J.G. van (2009), 'Rechts Radicalisme', in: Moors, H., Balogh, L., Donselaar, J.G. van, Graaff, B. de (Eds.), *Polarisatie en radicalisering in Nederland. Een verkenning van de stand van zaken in 2009*, Tilburg: Universiteit van Tilburg/IVA

Doosje, B., Loseman, A., en van den Bos, K. (2013), 'Determinants of radicalization of Islamic youth in the Netherlands: Personal uncertainty, perceived injustice, and perceived group threat', in: *Journal of Social Issues*, Vol. 69, No. 3, p. 586-604

Doty, M.R., Peterson, B.E. en Winter, D.G. (1991), 'Threat and authoritarianism in the United States,1978–1987', in: *Journal of Personality and Social Psychology,* Vol. 61, p. 629–640

Duckitt, J. en Mphuting, T. (1998), 'Group identification and intergroup attitudes: A longitudinal

analysis in South Africa', in: *Journal of Personality and Social Psychology,* Vol. 74, No.1, p. 80-85

Duckitt, J. (2001), 'A Dual-Process Cognitive-Motivational Theory of Ideology and Predjudice', in: *Advances in Experimental Social Psychology*, Vol. 33, p. 41-113

Duckitt, J., Wagner, C., Du Plessis, I. en Birum, I. (2002), 'The psychological bases of ideology and predjudice: Testing a dual process model', in: *Journal of Personality and Social Psychology,* Vol. 85, p. 65-93

Duckitt, J. en Fisher, K. (2003), 'The Impact of Social Threat on Worldview and Ideological Attitudes', in: *Political Psychology,* Vol. 24, p. 199-222

Duriez, B., Van Hiel, A., en Kossowska, M. (2005), 'Authoritarianism and social dominance in Western and Eastern Europa: The importance of sociopolitical context and of political interest and development', in: *Political Psychology*, Vol. 26, p. 299-320

Duckitt, J. en Sibley, C.G. (2009), 'A dual-process motivational model of ideology, politics and prejudice', in: *Psychological Inquiry,* Vol. 20, No. 2-3, p. 98-109

Earl, H. (2013), 'Proscecuting genocide before the Genocide Convention: Raphael Lemkin and the Nuremburg Trials, 1945-1949', in: *Journal of Genocide Research*, Vol. 15, No. 3, p. 317-337

Eatwell, R. (2003), 'Ten theories of the extreme right', in Merkl, P. en Weinberg, L. (Eds.), *Right-Wing Extremism in the Twenty-first Century*, London: Fran Cass, p. 45-70

Eatwell, R. (2005), 'Charisma and the revival of the European extreme right', in: Rydgren, J. (Ed.), *Movements of Exclusion: Radical Right-Wing Populism in the Western World*, New York: Nova Science, p. 101-120

Eisinga, R. en Scheepers, P. (1989), *Etnocentrisme in Nederland: theoretische en empirische modellen*, Nijmegen: ITS (proefschrift)

Eisinga, R., Felling, A. en Peters, J. (1990), 'Religious beliefs, church involvement, and ethnocentrism in the Netherlands', in: *Journal for the Scientific Study of Religion*, Vol. 29, p. 54-75

Engelen, D. (2000), *De BVD in de twintigste eeuw. Institutionele geschiedenis van de Binnenlandse Veiligheidsdienst 1945-2000,* Voorburg: Museumdrukkerij Die Haghe

Esbensen, F.A., en Weerman, F.M. (2005), 'Youth Gangs and Troublesome Youth Groups in the United States and the Netherlands A Cross-National Comparison', in: *European Journal of Criminology*, Vol. 2, No. 1, p. 5-37

Eskes, J.O. (1990), 'Repressie van politieke bewegingen in Nederland. Een juridisch-historische studie over het Nederlandse publieksrechtelijke verenigingsrecht gedurende het tijdvak 1798-1988', in: *Low Countries Historical Review,* No. 105, Vol. 3, p. 454-456

Esser, M. (1997), *CD-leden bekennen kleur. Een onderzoek naar leden van de Centrumdemocraten*, Den Haag/Leiden: Vakgroep Politieke Wetenschap

Esser, M. en Holsteyn, J. van (1998), 'Kleur bekennen. Over leden van de Centrumdemocraten', in: Holsteyn, J. van, en Mudde, C. (Eds.), *Extreem-rechts in Nederland*, Den Haag: SDU, p. 75-95

Falk, A., Kuhn, A., Zweimüller, J. (2011), 'Unemployment and Right-wing Extremist Crime', in: *Scandinavian Journal of Economics*, Vol. 113, No. 2, p. 260-285

Falter, J.W. en Schumann, S. (1988), 'Affinity towards right-wing extremism in Western Europe', in: *West European Politics,* Vol. 11, No. 2, p. 96-110

Feddes, A., Nickolson. L. en Doosje, B. (2015), *Triggerfactoren in het radicaliseringsproces*, Universiteit van Amsterdam: Expertise-unit Sociale Stabiliteit

Feldman, S. en Stenner, K. (1997), 'Perceived threat and authoritarianism', in: *Political Psychology,* Vol. 218, p. 741-770

Feldman, S. (2003), 'Enforcing social conformity: a theory of authoritarianism', in: *Political Psychology*, Vol. 24, p. 41-47

Fennema, M. (2005), 'Populist parties of the right' in: Rydgren, J. (Ed.), *Movements of Exclusion: Radical Right-Wing Populism in the Western World*, New York: Nova Science, p. 1-24

Fireman, B. en Gamson, W.A. (1979), 'Utilitarian logic in the resources mobilization perspective', in: Zald, M.N. en McCarthy, J.D. (Eds.), *The dynamics of social movements*, Cambridge: Winthrop Publishing Inc, p. 8-44

Fortuyn, P. (1997), *Tegen de islamisering van onze cultuur. Nederlandse identiteit als fundament,* Utrecht: Bruna

Freilich, J.D., Chermak, S.M., Gruenewald, J., Parkin, W.S. en Klein, B.R. (2018), 'Patterns of Fatal Extreme-Right Crime in the United States', in: *Perspectives on Terrorism*, Vol. 12, No. 6, p. 38-52

Galanter, M. (1999), *Cults: Faith, healing and coercion,* Oxford: Oxford Univerity Press

Gielen, A.J. (2008), *Radicalisering en identiteit. Radicale rechtse en moslimjongeren vergeleken*, Amsterdam: Amsterdam University Press

Goodwin, J., Jasper, J.M. en Polletta, F. (2001), *Passionate Politics. Emotions and Social Movements,* Chicago: The University of Chicago Press

Goodwin, M. (2010), 'Activism in Contemporary Extreme Right

Parties: The Case of the British National Party (BNP)', in: *Journal of Elections, Public Opinion & Parties,* No. 20, p. 31-54

Goodwin, M.J. (2011), *New British Fascism, Rise of the British National Party*, New York: Routledge

Gortzen, R. (1980), 'Psychoanalyse en marxisme: de eerste verzoeningspogingen', in: *Nederlands Tijdschrift voor Psychologie,* Vol. 35, p. 87-105

Groenendijk, C.A. (1990), 'Verboden voor Tukkers. Reacties op rellen tussen Italianen, Spanjaarden en Twentenaren in 1961', in: Bovenkerk, F., Buijs, F., en Tromp, H. (Eds.), *Wetenschap en Partijdigheid. Opstellen voor Andre J.F. Köbben*, Assen: Van Gorcum

Graat, H., 'Kusters: 'NVU-infiltrant bij Baudet? Onzin, hij wist overal van'', *Algemeen Dagblad*, 27 augustus 2017

Grevers, H. (2013), *Van landverraders tot goede vaderlanders. De opsluiting van collaborateurs in Nederland en België 1940-1950*, Amsterdam: Balans

Groenendijk, P. en Oomen, E., 'Waarom Janmaat geen Wilders werd', *Algemeen Dagblad,* 29 oktober 2016

Gruenewald, J., Chermak, S.M. en Freilich, J.D. (2013), 'Distinguishing 'Loner' Attacks from Other Domestic Extremists: A comparison of far-right homicide incident and offender characteristics', in: *Criminology and Public Policy*, V ol. 12, No. 1, p. 1-27

Guimond, S., Dambrun, M., Michinov, N. en Duarte, S. (2003), 'Does social dominance generate predjudice? Integrating individual and contextual determinants of intergroup cognitions', in: *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol. 84, p. 679-72

Guimond, S. (2018), 'Swaying to the Extreme: Group Relative Deprivation Predicts Voting for an Extreme Right Party in the French Presidential Election', in: *International Review of Social Psychology*, Vol. 31, No. 1, p. 1-12

Gurr, T.R. (1970), *Why men rebel*, Princeton: Princeton University Press

Haastrecht, R. van, 'Na 'Kollum' lijkt ook in de rest van het land de geest uit de fles', *Trouw,* 29 oktober 1999

Hainsworth, P. (2016), *The Politics of the Extreme Right. From the Margins to Mainstream*, London: Bloomsbury Academic

Hamilton, R.F. (1982), *Who Voted for Hitler?,* Princeton: Princeton University Press

Haslam, S.A., Turner, J.C., Oakes, O.J., McGarty, C. en Reynolds, K.J. (1998), 'The group as a basis for emergent stereotype consensus', in: *European Review of Social Psychology*, Vol. 8, p. 203-239

Heijden, C. van der (2008), *Grijs verleden. Nederland en de Tweede Wereldoorlog*, Amsterdam: Uitgeverij Contact

Henry, P.J., Sidanius, J., Levin, S. en Pratto, F. (2005), 'Social dominance orientation, authoritarianism and support for intergroup violence between the Middle East and America', in: *Political Psychology*, Vol. 26, No. 4, p. 569-584

Hiel, A. van, Pandelaere, M. en Duriez, B. (2004), 'The impact of need for closure on conservative beliefs and racism: Differential mediation by authoritarian submission and authoritarian dominance', in: *Personality and Social Psychology Bulletin,* Vol. 30, p. 824-837

Higgins, M. en Raphael, C. (Eds.) (1969), *The Mass Psychology of Fascism*, New York: Farrar, Straus and Giroux

Hirschi: T. (169), *Causes of delinquency*, California: University of California Press

Hirschi, T. en Gottfredson, M.R. (1990), *A General Theory of Crime,* Stanford: Stanford University Press

Hoggs, M.A. en Williams, K.D. (2000), 'From I to We: social identity and the collective self, in: *Group Dynamics: Theory, Research and Practice,* Vol. 4, No. 1, p. 81-97

Hoggs, M.A. en Reid, S.A. (2006), 'Social Identity, Self-Categorization and the Communication of Group Norms', in: *Communication Theory*, Vol. 16, p. 7-30

Holsteyn, J. van (2001), *Neither Threat Nor Challenge. Right-wing extremism in the Netherlands,* Leiden: Paper for Presentation at ECPR Joint Sessions of Workshops, workshop 'Democracy and the New Extremist Challenge in Europe'

Homan, M. (2006), *Generatie Lonsdale*, Antwerpen: Houtekiet

Hoogerwerf, A. (1996), *Geweld in Nederland,* Assen: Koninklijke Van Gorcum & Comp. B.V

Hoorebeeckm, M. van (1986), *Oranje dassen 1944-1961*, Antwerpen: Uitgeverij der Nederlanden

Hope, T.L. en Damphousse, K.R. (2002), 'Applying self-control theory to gang membership in a nonurban setting', in: *Journal of Gang Research*, Vol. 9, No. 2, p. 41-61.

Horgan, J. (2008), 'From Profiles to Pathways and Roots to Routes: Perspectives from Psychology on Radicalization into Terrorism', in: *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, Vol. 618, No. 1, p. 80-94

Houtman, D. (2003), 'Lipset and 'Working-Class' Authoritarianism', in: *The American Sociologist,* Vol. Spring/Summer 2003, p. 85-103

Husbands, C.T. (1998), 'De Centrumstroming in perspectief: hoe verschillend is Nederland?', in: Holsteyn, J. van, en Mudde, C.

(Eds.), *Extreem-rechts in Nederland*, Den Haag: SDU, p. 175-191

Ignazi, P. (2006), *Extreme right parties in Western Europe*, Oxford: OxfordUniversity Press

Ivarsflaten, E. (2005), 'The vulnerable populist right parties: no economic realignment fueling their electoral success', in: *European Journal of Political Research*, Vol. 44 No. 3, p. 465-492

Jacobs, D. en Rummens, S. (2003), "Wij zeggen wat ù denkt'. Extreem-rechts in Vlaanderen en nieuw radicaal-rechts in Europa', in: *Krisis, tijdschrift voor empirische filosofie,* Vol. 4, No. 2, p. 51-59

Jasper, J.M. (1997), *The art of moral protest. Culture, biography and creativity in social movements*, Chicago: The University of Chicago Press

John, O.P., Naumann, L.P., Soto, C.J. (2008), 'Paradigm shift to the integrative Big Five trait taxonomy: History, measurement and conceptual issues', in: John, O.P., Robins, R.W. en Pervin, L.A. (Eds.), *Handbook of the personality: Theory and research*, New York, Guilford, p. 114-158, (3rd ed.)

Jong, L. de (1988), *Het Koninkrijk der Nederlanden in de Tweede Wereldoorlog: deel 12, Epiloog, eerste helft*, Den Haag: SDU Uitgevers

Jopke, C. (1993), *Mobilizing against Nuclear Energy: A Comparison of Germany and the United States,* Berkeley: University of California Press

Kimmel, M. en Ferber, A.L. (2000), "White men are this nation': right-wing militias and the restoration of rural American masculinity', in: *Rural Sociology*, Vol. 65, p. 582-604

Kimmel, M. (2007), 'Racism as an adolescent male rite of passage: Ex-nazis in Scandinavia', in: *Journal of Contemporary Ethnography,* Vol. 36, No. 2, p. 202-218

Kirscht, J.P. en Dillehay, R.C. (1967), *Dimensions of authoritarianism*, Lexington: University of Kentucky Press

Kissner, J., en Pyrooz, D. C. (2009), 'Self-control, differential association, and gang membership: A theoretical and empirical extension of the literature', in: *Journal of Criminal Justice*, Vol. 37, No. 5, p. 478- 487

Kitschelt, H. (1995), *The radical right in Western Europe. A comparative analysis*, Ann Arbor: The University of Michigan Press

Klandermans, P.G. (1983), *Participatie in een sociale beweging. Een mobilisatiecampagne onderzocht*, Amsterdam: VU Boekhandel

Klandermans, P.G. (1984), 'Mobilization and Participation: Social-Psychological Expansions of Resource Mobilization Theory', in: *American Sociological Review,* Vol. 49, No. 5, p. 583-600

Klandermans, P.G. en Staggenborg, S. (Eds.) (2002), *Methods of Social Movement Research*, Minneapolis/ London: University of Minnesota Press

Klandermans, P.G. en Mayer, N. (2006a), 'Right wing as a social movement', in: Klandermans, P.G., en Mayer, N. (Eds.), *Extreme Right Activists in Europe. Through the magnifiying glass*, London: Routledge, p. 26-41

Klandermans, P.G., en Mayer, N. (Eds.) (2006b), *Extreme Right Activists in Europe. Through the magnifiying glass*, London: Routledge

Klandermans, P.G. (2013), 'Motivation and Types of Motives (Instrumental; Identity, Ideological Motives)', in: Snow, D., Della Porta, D., Klandermans, P.G., McAdam, D. (Eds.), *The Wiley-Blackwell Encyclopedia of social and political movements*, Hoboken: Wiley-Blackwell, p. 778-780

Kooiman, K., 'Undercover in de CD', *De Groene Amsterdammer,* 23 maart 1994

Koopmans, R. (1995), *A Burning Question: Explaining the Rise of Racist and Extreme Right Violence in Western Europe*, Berlijn: Wissenschaftszentrum Berlin für Sozialforschung, p. 34-35

Koopmans, R. (1996), 'Explaining the rise of racist and extreme right violence in Western Europe: Grievances or opportunities?', in: *European Journal of Political* Research, Vol. 30, No. 2, p. 185-216

Koopmans, R. en Kriesi, H. (1997), *Citizenship, National Identity and the Mobilisation of the Extreme Right. A Comparison of France, Germany, the Netherlands and Switzerland*, Science Center Berlin, Research Unit: The Public and Social Movements, FS III

Kornhauser, W. (1959), *The Politics of Mass Society*, Glencoe: Free Press

Korte, R.F. (2007), 'A review of social identity theory with implications for training and development', in: *Journal of European Industrial Training,* Vol. 31, No. 3, p. 166-180

Kouwenhoven, A. en Bos, K., 'Bier en een brandbom', *NRC Handelsblad*, 11 juli 2016

Kouwenhoven, A., 'Geweldstraining extreemrechts', *NRC Handelsblad*, 8 april 2019

Kramer, H. (2011), 'The Epistemological Fate of the Authoritarian Character Studies of the Frankfurt School. A Legacy for the Study of Racism, Antisemitism, and Fascism?', in: Dahms, H.F. (Ed.), *The Diversity of Social Theories (*Current Perspectives in Social Theory Volume 29), p. 3-31

Kranenberg, A., 'Bezorgde burgers of extreemrechts?', *de Volkskrant,* 20 februari 2016

Kriesi, H.P., Koopmans, R., Duyvendak, J.W. en Giugni, M.G. (1995), *The Politics of New Social Move-*

ments in Western Europe. A Comparative Analysis, Minneapolis: University of Minnesota Press

Kriesi, H.P. (2001), *The transformation of the National Political Space in a Globalizing World*, IPSoM-lezing, uitgesproken op de KU Brussel, 28 februari 2001

Latif, M., Blee, K., DeMichele, M., en Simi, P. (2018) 'How Emotional Dynamics Maintain and Destroy White Supremist Groups', in: *Humanity & Society*, Vol. 42, No. 4, p. 410-433

Levin, J. en McDevitt, J. (1993), *Hate crimes: The rising of bigotry and bloodshed*, New York: Plenum

Levin J. en McDevitt, J. (2002), *Hate crimes revisited: America's war on those who are different*, Boulder, CO: Westview Press

Levin, J. (2007). *The Violence of Hate: Confronting Racism, Anti-Semitism, and Other Forms of Bigotry*, Second Edition. Boston, MA: Pearson Education

Levin, J. en McDevitt, J. (2008), 'Hate Crimes', in: Kurtz, L. (Ed.), *Encyclopedia of Violence, Peace and Conflict*, Cambridge, Massachusets: Academic Press

Linde, C. (1993), *Life stories: the creation of coherence*, Oxford: Oxford University Press

Linden, A. en Klandermans, P.G. (2006), 'The Netherlands. Stigmatized outsiders', in: Klandermans, P.G., en Mayer, N. (Eds.), in: *Extreme right activists in Europe through the magnifying glass,* London: Routledge, p. 172-203

Linden, A. (2009), *Besmet. Levenslopen en motieven van extreemrechtse activisten in Nederland*, Amsterdam: Vrije Universiteit Amsterdam (proefschrift)

Lipset, S.M. (1959), 'Democracy and Working-Class Authoritarianism', in: *American Sociological Review*, Vol. 24, p. 482-502

Lipset, M.L. en Raab, E. (1977), *The Politics of Unreason: Right-wing Extremism in America 1790-1977*, New York: Harper & Row Torchbook

Lipset, S.M. (1981), *Political Man: The Social Bases of Politics* (Expanded Edition), Baltimore: Johns Hopkins University Press

Lucardie, P. (1998), 'Een geschiedenis van vijftien jaar Centrumstroming', in: Holsteyn, J. van, en Mudde, C. (Eds.), *Extreem-rechts in Nederland*, Den Haag: SDU, p. 17-30

Lubbers, M., Gijsberts, M., en Scheepers, P. (2002), 'Extreme right-wing voting in Western Europe', in: *European Journal of Political Research,* Vol. 41, No. 3, p. 345-378

Lubbers, M., Scheepers, P., en Jaspers, E. (2009), 'De dynamiek in het Nederlandse ver rechtse electoraat rond en na de eeuwwisseling', in: *Migrantenstudies,* Vol. 25, No. 4, p. 237-259

Macridis, R.C. (1989), *Contemporary Political Ideologies: Movements and Regimes*, Glennview: Foresman and Company

Martin, J.L. (2001), 'The Authoritarian Personality, 50 Years Later: What Questions Are There for Political Psychology?', in: *Political Psychology*, Vol. 22, No. 1, p. 1-26

Masling, J.M. (1954), 'How neurotic is the authoritarian?', in: *The Journal of Abnormal and Social Psychology*, Vol. 49, No. 2, p. 316-318

McAdam, D. (1982), *Political Proces and the Development of Black Insurgency 1930-1970*, Chicago: University of Chicago Press

McAdam, D. (1988), *Freedom Summer*, New York: Oxford University Press

McCann, S.J.H. en Stewin, L.L. (1990), 'Good and bad years: An index of American social, economic and political threat (1920–1986)', in: *Journal of Psychology,* Vol. 124, p. 601–617

McCarthy, J.D. en Zald, M.N. (1976), 'Resource Mobilization and Social Movements: A Partial Theory', in: *American Journal of Sociology,* Vol. 82, No. 6, p. 1212-1241

McCarthy, J.D. en Zald, M.N. (1976), 'Resource mobilization and social movements: a partial theory', in: *American Journal of Sociology,* Vol. 82, No. 6, p. 1212-1239

McCauley, C. en Moskalenko, S. (2008), 'Mechanisms of Political Radicalization: Pathways Toward Terrorism', in: *Terrorism and Political Violence*, Vol. 20, No. 3, p. 415-433

McGowan, L. (2014), *The radical right in Germany. 1870 to the Present*, London: Routledge, p. 21-23 (1e dr. 2002)

Meloen, J.D. (1983), *De autoritaire reaktie in tijden van welvaart en krisis*, Amsterdam: Universiteit van Amsterdam (proefschrift)

Meloen, J.D. (1991a), 'The Fortieth Anniversary of 'The Authoritarian Personality', in: *Politics and the Individual*, Vol. 1, p. 119-27

Meloen, J.D. (1991b), 'Een kritische analyse van veertig jaar onderzoek naar de autoritaire persoonlijkheid', in: Scheepers, P. en Eisinga, R. (Eds.), *Onderdanig en intolerant: lacunes en controverses in autoritarismestudies.* Nijmegen: ITS

Meloen, J.D. (1991c), 'De autoritarismeconcepten van Adorno en Altemeyer vergeleken: Theoretische analyse en empirische test', in: Peer Scheepers en Rob Eisinga (Eds.) *Onderdanig en intolerant: Lacunes en controverses in autoritarismestudies*, Nijmegen: ITS, p. 103-126

Meloen, J.D. (1993), 'The F Scale as a Predictor of Fascism: An Overview of 40 Years of Authoritarianism Research', in: William F. Stone, Gerda Lederer en Richard Christie (Eds.), *Strength and Weakness: The Authoritarian Personality Today,* New York: Springer-Verlag, p. 47-70

Meyer, D. (1990), *A Winter of Discontent: The Nuclear Freeze and American Politics,* Santa Barbara: Praeger

Mik, K. de, 'Opgekropte frustratie barst los', *NRC Handelsblad*, 8 oktober 1999

Minkenberg, M. (2000), 'The renewal of the radical right: between modernity and antimodernity', in: *Government and Opposition,* Vol. 35, No. 2, p. 170-188

Minkenberg, M. (2003), 'The West European radical right as a collective actor: modeling the impact of cultural and structural variables on party formation and movement mobilization', in: *Comparative European Politics,* Vol. 1, No. 2, p. 149-170

Minkenberg, M. en Perrineau, P. (2007), 'The Radical Right in the European Elections 2004', in: *International Political Science Review,* Vol. 28, No. 1, p. 29-55

Minkenberg, M. (2009), 'The Radical Right in Europe. Challenges for Comparative Research', in: Bertelsmann Stiftung (Eds.), *Strategies for Combatting Right-Wing Extremism in Europe*, Güntersloh: Verlag Bertelsmann Stiftung

Minkenberg, M. (2013), 'From Pariah to Policy-Maker? The Radical Right in Europe, West and East: Between Margin and Mainstream', in: *Journal of Contemporary European Studies,* Vol. 21, No. 1, p. 5-24

Möller, K., en Schuhmacher, N. (2007), *Rechte Glatzen: rechtsextreme Orientierungs- und Szenezusammenhänge – Eingstiegs -, Verbleibs-, und Ausstiegsprozesse von Skinheads,* Wiesbaden: VS-Verlag

Mudde, C. (1995), 'De paria van de rechtsstaat: Extreem-rechts in Nederland', in: *Socialisme & Democratie,* Vol. 52. No. 5, p. 246-248

Mudde, C. (1996), 'The War of Words: Defining the Extreme Right Party Family', in: *West European Politics*, Vol. 19, No. 2, p. 225-248

Mudde, C. (2000), *The ideology of the extreme right*, Manchester: Manchester University Press

Mudde, C. en Holsteyn, J.C. van (2000), 'The Netherlands: explaining the limited success of the extreme right', in: Hainsworth, P. (Ed.), *Politics of the Extreme Right: From the Margins to the Mainstream* (herdruk 2016), London / New York: Bloomsbury Academic, p.144-172

Mudde, C. (2007), *Populist radical right parties in Europe,* Cambridge: Cambridge University Press

Mudde, C. (2010), 'The Populist Radical Right: A Pathological Normalcy', in: *West European Politics,* Vol. 33, No. 6, p. 1167-1186

Mudde, C. (2017) (Ed.), *The Populist Radical Right: A Reader*, London: Routledge

Mudde, C., 'The future of Dutch democracy. What the Election Revealed About the Establishment – and Its Challengers', in: *Foreign Affairs,* 28 maart 2017

Nooij, A.T.J. (1968), *De Boerenpartij. Desoriëntatie en radikalisme onder de boeren*, Meppel: Boom

Norris, P. (2005), *Radical right: voters and parties in the electoral market*, Cambridge: Cambridge University Press, p. 4

NCTV (2018), *De golfbewegingen van rechts-extremistisch geweld in West-Europa. Aard, ernst en omvang van de rechts-extremistische geweldsdreiging in West-Europa, inclusief Nederland*, Den Haag: Ministerie van Veiligheid en Justitie

Niemöller, J. (2015), *De verschrikkelijke Janmaat,* Amsterdam: Uitgeverij Van Praag

Oberschall, A. (1973), *Social conflicts and social movements*, Englewood Cliffs

Oesterreich, D. (2005), 'Flight into Security: A New Approach and Measure of the Authoritarian Personality', in: *Political Psychology*, Vol. 6, No. 2, p. 275-298

Omroep West, 'Muslim Defence League versobert demonstratie 'vanwege veiligheid'', *Omroep West,* 16 september 2014

Onderzoeksgroep Kafka (1998), *CP'86. Met name genoemd*. Amsterdam: Stichting Uitgeverij Papieren Tijger

Orfali, B. (1990), *L'adhésion au Front National: de la minorité au movement social,* Paris: Kimé

Orfali, B. (2002), 'La droite de coeur, ses dissensions et ses consensus', in: *Les Cahiers Internationaux de Psychologie Sociale* (53, p. 10-19)

Pellikaan, H., Lange, S. de, en Meer, T. van der, (2016), 'The centre does not hold: coalition politics and party system change in the Netherlands, 2002-2012', in: *Government and Opposition,* Vol. 1, p. 1-25

Pick, D. (2012), *The pursuit of the Nazi mind. Hitler, Hess and the analysts,* Oxford: Oxford University Press

Pilkington, H. (2016), *Loud and proud: passion and politics in the English Defence League*, Manchester: Manchester University Press

Pennings, P. en Brants, K. (1985), *Rechts-extreme jongeren. Theorie en praktijk van politiek randgedrag*, Universiteit van Amsterdam: Vakgroep Collectief Politiek Gedrag

Portelli, A. (1991), *The Death of Luigi Trastulli and other stories: form and meaning in oral* history, New York: State University of New York Press

Postmes, T., Baray, G., Haslam, S.A., Morton, T., en Swaab, R.I. (2006), 'The dynamics of personal and social identity formation' in: Postmes, T. en Jetten, J. (Eds.), *Individuality and the group: Advances in social identity*, London: Sage, p. 215-236

Pratt, T.C. en Cullen, F.T. (2002), 'The empirical status of Gottfredson and Hirschi's general theory of crime: A meta-analysis', in: *Criminology,* Vol. 38, No. 3, p. 931-964

Pratto, F., Sidanius, J., Stallworth, L. en Malle, B. (1994), 'Social dominance orientation: A personality variable predicting social and political attitudes', in: *Journal of Personality and Social Psychology,* Vol. 67, p. 741-763

Pratto, F., Stallworth, L.M., en Sidanius, J. (1997), 'The gender gap: differences in political attitudes and social dominance orientation', in: *British Journal of Social Psychology,* Vol. 36, p. 49-68

Prins, B. (2002), 'The nerve to break taboos: New realism in the Dutch discourse on multiculturalism', in: *Journal of Migration and Integration,* Vol. 3, No. 4, p. 363-379

Ravndal, J. (2017), *Right-Wing Terrorism and Violence in Western Europe: A Comparative Analysis*, Oslo: University of Oslo (dissertation)

Ravndal, J.A. en Bjørgo, T. (2018), 'Terrorism from the Extreme Right. Special Issue', in: *Perspectives on Terrorism*, Vol. 12, No. 6, p. 5-23

Reich, W. (1946), *The Mass Psychology of Fascism (Massenpsychologie des Faschismus), A translation by Theodore P. Wolfe*, New York: Orgone Institute

Reicher, S. (1984), 'The St Paul's riot: An explanation of the limits of crowd action in terms of a social identity model', in: *European Journal of Social Psychology,* Vol. 14, p. 1-21

Rensen, P. (1994), *Dansen met de duivel. Undercover bij de Centrumdemocraten*, Amsterdam: Atlas Contact

Reynolds, K.J., Turner, J.C., en Haslam, S.A. (2000), 'When we are better than them and they worse than us? A closer look at social discrimination in positive and negative domains', in: *Journal of Personality and Social Psychology,* Vol. 78, No. 1, p. 64-80

Reynolds, K.J., Turner, J.C., Haslam, S.A. en Ryan, M.K. (2001), 'The role of personality and group factors in explaining predjudice', in: *Journal of Experimental Social Psychology,* Vol. 37, p. 427-434

Riel, C. van, en Holsteyn, J. van (1998), 'In de raad. Over het functioneren van gemeenteraadsleden van extreem-rechts', in: Holsteyn, J. van, en Mudde, C. (Eds.), *Extreem-rechts in Nederland*, Den Haag: SDU, p. 61-74

Rodrigues, P.R. en Wagenaar, W. (2010), 'Het extreemrechtse en discriminatoire gehalte van de PVV', in: Rodrigues, P.R. en Donselaar, J.G. van (Eds.), *Monitor racisme en extremisme. Negende rapportage,* p. 63-84

Rommelspacher, B. (2006), *'Der Hass hat uns geeint'. Junge Rechtsextreme und ihr Ausstieg aus der Szene*, Frankfurt/New York: Campus Verlag

Runciman, W.G. (1966), *Relative Deprivation and Social Justice*, London: Routledge & Kegan Paul

Rydgren, J. (2006), *Immigration skeptics, xenophobces, or racists? Radical right-wing voting in six West European Countries,* working paper, Department of Sociology Stockholm University

Rydgren, J. (2007), 'The Sociology of the Radical Right', in: *Annual Review of Sociology*, Vol. 33, p. 241-261

Sales, S.M. (1972), 'Economic threat as a determinant of conversion rates in authoritarian and non-authoritarian churches', in *Journal of Personality and Social Psychology,* Vol. 23, p. 420-428

Sales, S.M. (1973), 'Threats as a factor in authoritarianism: An analysis of archival data', in: *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol. 28, p. 44-57

Sales, S.M. en Friend, K.E. (1973), 'Success and failure as determinants of social level authoritarianism', in: *Behavioral Science*, Vol. 18, p. 163-172

Samelson, F. (1993), 'The Authoritarian Character from Berlin, Berkeley and Beyond', in: Stone, W.F., Lederer, G. en Christie, R. (Eds.), *Strength and Weakness: The Authoritarian Personality Today,* (New York: Springer-Verlag, p. 22-46

Santoro, W. (2002), 'The Civil Rights Movement's Struggle for Fair Employment: A 'Dramatic Events-Conventional Politics' Model', in: *Social Forces,* Vol. 91, No. 1, p. 177-206

Schafraad, P., Wester, F. en Scheepers, P. (2009), 'Controversiële buitenstaanders: een longitudinale studie naar berichtgeving over ver rechts in Nederlandse dagbladen', in: *Migrantenstudies*, Vol. 25, No. 3, p. 221-236

Saunders, C. (2013), *Environmental Networks and the Social Movement Theory*, London/New York: Bloomsbury Academic

Scheepers, P. Eisinga, R. en Felling, A. (1994), *Het electoraat van extreem-rechts: theoretische verklaringen, empirische bevindingen, conceptualiseringen en operationaliseringen*, Voorburg: Centraal Bureau voor de Statistiek

Scheffer, P. 'Het multiculturele drama', *NRC Handelsblad*, 29 januari 2000

Schikhof, M. (1998), 'Strategieën tegen extreem-rechts en hun gevolgen', in: J. van Holsteyn en C. Mudde (Eds.), *Extreem-rechts in Nederland*, Den Haag: SDU, p. 143-156.

Schoo, H.J. (2000), 'Kollum', in: *De verwarde natie*, Amsterdam: Prometheus

Schoppen, S. (1997), *Het zijn onze feesten; jeugdculturen en geweld tegen allochtonen in Nederland*, Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken

Selznick, G.J. en Stenberg, S. (1969), *The Tenacity of Predjudice: Antisemitism in Contemporary America*, New York en Londen: Harper & Row

Sibley, C.G., Harding, J.F., Perry, R., Asbrock, F. en Duckitt, J. (2010), 'Personality and predjudice: Extension to the HEXACO personality model', in: *European Journal of Personality,* Vol. 24, No. 6, p. 515-534

Sidanius, J. en Pratto, F. (1993), 'The dynamics of social dominance and the inevitability of oppression', in: Sniderman, P. en Tetlock, P. (Eds.), *Prejudice, politics and race in America today,* Stanford: Stanford University Press, p. 173-211

Sidanius, J. en Pratto, F. (1999), *Social dominance: An intergroup theory of social hierarchy and oppression*, Cambridge: Cambridge University Press

Simi, P. en Futrell, R. (2004), 'Free spaces, collective identity and the persistence of U.S. White Power Activism', in: *Social Problems,* Vol. 51, No. 1, p. 16-42

Simi, P. en Futrell, R. (2009). 'Negotiating White Power Activist Stigma', in: *Social Problems*, Vol. 56, No. 1, p. 89-110

Simi, P. en Futrell, R. (2010), *American Swastika. Inside the White Power Movement's Hidden Space of Hate*, Lanham: Rowan & Littlefield

Simi, P., Sporer, K., en Bubolz, B.F. (2016), 'Narratives of Childhood Adversity and Adolescent Misconduct as Precursors to Violent Extremism: A Life-Course Criminological Approach', in: *Journal of Research in Crime and Delinquency,* Vol. 53, No. 4, p. 536-563

Simi, P., Windisch, S., en Sporer, K. (2016), *Recruitment and Radicalization among US Far Right Terrorists*, College Park: START

Simon, B. (1999), 'A place in the social world: Self and social categorization', in: Tyler, T.R., Kramer, R.M. en Johns, O.P. (Eds.), *The Psychology of the Social Self*, p. 47-69

Simon, B. en Klandermans, P.G. (2001), 'Politicized collective identity. A social psychological analysis', in: *American Psychologist,* Vol. 56, p. 319-331

Sitalsing, K., 'Ik een racist? Ze azen op mijn woning', *de Volkskrant,* 17 januari 2005

Smith, H. J., Pettigrew, T. F., Pippin, G. M., en Bialosiewicz, S. (2012), 'Relative deprivation: A theoretical and meta-analytic review', in: *Personality and Social Psychology Review*, Vol. 16, p. 203–232

Slootman, M. en Tillie, J. (2006), *Processen van radicalisering. Waarom sommige Amsterdamse moslims radicaal worden*, Amsterdam: IMES

Srole, L. (1956), 'Social integration and certain corollaries: an explanatory study', in: *American Sociological Review*, Vol. 21, No. 6, p. 709-716

Stein, Y., 'Met excuses aan Janmaat', *Trouw*, 21 mei 2003

Stephan, W.G. en Stephan, C.W. (2000), 'An integrated threat theory of predjudice', in: Oskamp, S. (Ed.) *Reducing predjudice and discrimination,* New Jersey: Lawrence Erlbaum Associaties, p. 23-45

Stephan, W.G., Boniecki, K.A., Ybarra, O., et al. (2002), 'The role of threats in the racial attitudes of Blacks and Whites', in: *Personality and Social Psychology Bulletin*, Vol. 28, No. 9, p. 1242-1254

Sterkenburg, N., 'Het is stil rond Pro Patria', *Elsevier*, 3 augustus 2015

Sterkenburg, N., ''Dan ben ik maar een nazi'', *Elsevier*, 15 december 2016

Sterkenburg, N., 'Hoe extreem is Identitair Verzet?', *Elsevier Weekblad,* 14 september 2017

Sterkenburg, N., 'Liever foute vrienden dan helemaal geen vrienden', in: *Vrij Nederland,* juli 2020

Stets, J.E. en Burke, P.J. (2000), 'Identity theory and social identity theory', in: *Social Psychology Quarterly* (63(3), p. 224-237

Stielstra, T., 'CD doelwit van drie undercoverjournalisten', *de Volkskrant*, 23 april 1994

Stone, W.F., Lederer, G. en Christie, R. (1993a), 'Introduction: Strength and Weakness', in: Stone, W.F., Lederer, G. en Christie, G. (Eds.), *Strength and Weakness: The Authoritarian Personality Today*, New York: Springer-Verlag, p. 3-21

Stone, W.F., Lederer, G. en Christie, R. (1993b), 'The status of authoritarianism', in: Stone, W.F., Lederer, G. en Christie, R. (Eds.), *Strength and Weakness: The Authoritarian Personality Today,* New York: Springer-Verlag, p. 229-245

Tajfel, H. (1970), 'Experiments of inter-group differentiation', in: *Scientific American,* Vol. 223, p. 96-102

Tajfel, H., Flament, C., Billig, M. en Bundy, R. (1971), 'Social categorization and intergroup behavior', in: *European Journal of Social Psychology*, Vol. 1, p. 149-178

Tajfel, H. (1978), 'The achievement of inter-group differentation', in: Tafjel, H. (Ed.), *Differentiation between social groups*, London: Academic Press, p. 77-100

Tajfel, H. en Turner, J.C. (1979), 'An integrative theory of intergroup conflict', in: W.G. Austin, S. Worchel (Eds.)., *Psychology of Intergroup Relations,* Chicago: Nelson-Hall, p. 33-48

Tajfel, H. en Turner, J.C. (1986), 'The social identity theory of intergroup behavior', in: Worchel, S. en Austin, W.G. (Eds.), *Psychology of intergroup relations*, Chicago: NelsonHall, p .7-24

Tames, I. (2013), *Doorn in het vlees. Foute Nederlanders in de jaren vijftig en zestig*, Amsterdam: Balans

Taylor, M., Currie, P.M., en Holbrook, D. (2013), *Extreme Right Wing Political Violence and Terrorism (New Directions in Terrorism Studies)*, London: Bloomsbury Academic. Durham, M., 'The American Far-Right and 9/11', in: *Terrorism and Political* Violence, Vol. 15, No. 2, p. 96-111

Teitelbaum, B. (2017), *Lions of the North: Sounds of New Nordic Radical Nationalism,* Oxford: Oxford University Press

Tridico, F. (2011), *Social movement theory and far right organizations,* Detroit: Wayne State University Dissertations

Turner, J.C. (1975), 'Social comparison and social identity: Some prospects for intergroup behavior', in: *European Journal of Social Psychology,* Vol. 5, p. 5-34

Turner, J.C., Hogg, M., Oakes, P., Reicher, S. en Wetherell, M. (1987), *Rediscovering the social group: A self-categorization theory*, Oxford: Basil Blackwell

Tillie, J., Holsteyn, J, Kolk, H. van der, en Aarts, K. (2016), *Rumoer: Nederlandse kiezers en politiek 1998-2012*, Amsterdam: Amsterdam University Press

Tridico, F. (2011), *Social movement theory and far right organizations,* Detroit: Wayne State University Dissertations

Ubels, R., 'CD blijft geliefd werkterrein van de BVD', *Reformatorisch Dagblad*, 4 november 1995

Uitermark, J. (2012), *Dynamics of power in Dutch integration politics: from accommodation to confrontation*, Amsterdam: Amsterdam University Press

Valk, I. van der, Wagenaar, W. en Demant, F. (2010), *Monitor racisme en extremisme: In en uit extreemrechts,* Amsterdam: Anne Frank Stichting/Universiteit Leiden

Valk, I. van der, en Schans, W. van der (2011), *Monitor Racisme & Extremisme. Extreemrechts in Amsterdam*, Amsterdam: Anne Frank Stichting/Amsterdam University Press

Velde, M. van de, en Pauwels, L. (2010), 'Institutional distrust in Flanders: What is the role of social capita land dimensions of discontent?', in: Cools, M. et al. (Eds.), *Safety, societal problems and citizens' perceptions. New empirical data, theories and analysis*, Antwerpen: Maklu, p. 109-133

Vetten, J. de (2016), *In de ban van goed en fout. De bestrijding van de Centrumpartij en de Centrumdemocraten (1980-1998),* Amsterdam: Prometheus

Veugelers, J. en Magnan, A. (2005), 'Conditions of far-right strength in contemporary Western Europe: an application of Kitschelts Theory', in: *European Journal of Political* Research, Vol. 44, No. 6, p. 837-860

Voerman, G. en Lucardie, P. (1992), 'The extreme right in the Netherlands. The centrists and their radical rivals', in: *European Journal of Political Research,* Vol. 22, No.1, p. 35-54

Vossen, K. (2004), 'De andere jaren zestig. De opkomst van de Boerenpartij (1963-1967)', in: *Jaarboek 2004,* Groningen: Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen

Vossen, K. (2011), 'Classifying Wilders: The Ideological Development of Geert Wilders and His Party for Freedom', in: *Politics,* Vol. 31, No. 3, p. 179-189

Vree, F. van (1995), *In de schaduw van Auschwitz. Herinneringen, beelden, geschiedenis,* Groningen: Historische Uitgeverij

Wagenaar, W. en Donselaar, J.G. van (2007), 'Extreemrechtse formaties in Nederland', in: *Monitor racisme en extremisme. Zevende rapportage*, Amsterdam: Anne Frank Stichting/Universiteit Leiden, p. 111-137

Wagenaar, W. en Donselaar, J.G. van (2008), 'Extreemrechtse formaties', in: Donselaar, J.G. van, en Rodrigues, P.R. (Eds.)., *Monitor racisme en extremisme. Achtste rapportage,* Amsterdam: Anne Frank Stichting/Universiteit Leiden, p. 43-68

Wagenaar, W. en Van Donselaar, J.G. (2010), 'Racistisch en extreemrechts geweld in 2009', in: Rodrigues, P.R. en J. van Donselaar (Eds.), *Monitor racisme en extremisme. Negende rapportage,* Amsterdam: Anne Frank Stichting/ Universiteit Leiden

Wagenaar, W. (2013), 'Extreemrechtse formaties en extreemrechts geweld', in: Tierolf, B., Hermens, N. en Drost, L. (Eds.), *Rapportage racisme, antisemitisme en extreemrechts geweld in Nederland. Incidenten, aangiftes, verdachten en afhandeling in 2010 en 2011,* Utrecht: Anne Frank Stichting/ Verwey-Jonker Instituut, p. 46-64

Wagenaar, W. (2014), 'Extreemrechtse formaties en extreemrechts geweld', in: Tierolf, B. Hermens, N. en Drost, L. (Eds.) *Derde rapportage racisme, antisemitisme en extreemrechts geweld in Nederland. Incidenten, aangiftes, verdachten en afhandeling in 2010 en 2011,* Utrecht: Anne Frank Stichting/ Verwey-Jonker Instituut, p. 51-68

Wagenaar, W. (2015), 'Extreemrechtse formaties en extreemrechts geweld', in: Tierolf, B., Hermens, N., Drost, L., Kapel, M. van (Eds.), *Vierde rapportage racisme, antisemitisme en extreemrechts geweld in Nederland. Incidenten, aangiftes, verdachten en afhandeling in 2014,* Utrecht: Anne Frank Stichting/ Verwey-Jonker Instituut, p. 39-51

Wagenaar, W. (2016), 'Extreemrechtse formaties en extreemrechts geweld', in: Tierolf, B., Kapel, M. van, en Hermens, N. (Eds.) *Vijfde rapportage racisme, antisemitisme en extreemrechts geweld in Nederland. Incidenten, aangiftes, verdachten en afhandeling in 2015*, Utrecht: Anne Frank Stichting/ Verwey-Jonker Instituut, p. 42-54

Wagenaar, W. (2017), 'Extreemrechtse formaties en extreemrechts geweld', in: Tierolf, B., Kapel, M. van, Drost, L. (Eds.), *Zesde rapportage racisme, antisemitisme en extreemrechts geweld in Nederland. Incidenten, aangiften, verdachten en afhandelingen in 2016*, Utrecht: Verwey-Jonker Instituut/Anne Frank Stichting, p. 35-50

Wahl, K. (2003), *Skinheads, Neonazis, Mitläufer. Täterstudien und Prävention.* Opladen: Leske + Burdrich

Wever, B. de (2001), 'De schaduw van de leider. Joris van Severen en het naoorlogse Vlaams-nationalisme', in: *Belgisch Tijdschrift voor Nieuwste Geschiedenis*, No. 31, Vol.1-2, p. 177-252

Wiktorowicz, Q. (2005), *Radical Islam rising: Muslim extremism in the West*, Lanham: Rowman & Littlefield Publishers, Inc.

Wildavsky, A. (1992), 'Indispensable framework or just another ideology?', in: *Rationality and Society*, Vol. 4, No. 1, p. 8-23

Willems, H. (1995), 'Development, Patterns, Causes of Violence against Foreigners in Germany: Social and Biographical Characteristics of Perpetrators and the Process of Escalation', *Terrorism and Political Violence*, Vol. 7, No. 1, p. 162–181

Windisch, S., Simi, P., Blee, K., en DeMichele, M. (2018), 'Understanding the Micro-Situational Dynamics of White Supremacist Violence in the United States', in: *Perspectives on Terrorism*, Vol. 12, No. 6, p. 23-37

Wippermann, C., Zarcos-Lamolda, A., Krafeld, F.J. (2002), *Auf der Suche nach Thrill und Geborgenheit. Lebenswelten rechtsradikaler Jugendlicher und neue pädagogische Perspektiven*, Opladen: Leske + Budrich

Witte, H. de (1998), 'Torenhoge verschillen in de Lage Landen. Over het verschil in succes tussen de Centrumstroming en het Vlaams Blok', in: Holsteyn, J. van en Mudde, C. (Eds.), *Extreem-rechts in Nederland*, Den Haag: SDU, p. 175-192

Witte, H. de, en Scheepers, P. (1996), 'De dubbelzinnigheid van het politiek rechts-extremisme in Vlaanderen en Nederland. Een confrontatie van de ideologische standpunten van extreem-rechtse partijen en hun kiezers', in: *Amsterdams Sociologisch Tijdschrift,* Vol. 22, No. 4, p. 636-654

Witte, H. de (1997), *Bestrijding van racisme en rechts-extremisme. Wetenschappelijke bijdragen aan het maatschappelijk debat*, Leuven: Acco

Witte, H. de en Klandermans, P.G. (2000), 'Political racism in Flanders and the Netherlands: explaining differences in the electoral success of extreme right-wing parties' in: *Journal of Ethnic and Migration Studies*, Vol. 26, No. 4, p. 699–717

De Witte, H. (2001), *Rechts van de democratie: enkele lacunes in onderzoek naar rechts-extremisme opgevuld.* Brussel: Vereniging voor Sociologie

Witte, R. (1995), *Racist violence and the state. A comparative European analysis*, Utrecht: Universiteit Utrecht (proefschrift)

Witte, R. (1998), 'Een kwestie van gewenning? Reacties op de Centrumstroming', in: Holsteyn, J. van, en Mudde, C. (Eds.), *Extreem-rechts in Nederland*, Den Haag: SDU, p. 127-142

Witte, R. (2010), *Al eeuwenlang een gastvrij volk. Racistisch geweld en overheidsreacties in Nederland (1950-2009),* Amsterdam: Aksant University Press

BIJLAGE 1: INTERVIEWMODEL

Het gebruikte interviewmodel is ontworpen door Bert Klandermans en Nonna Mayer (2006) en is op enkele punten aangepast aan de situationele context ('formaties' i.p.v. 'organisaties' en het in acht nemen van het bestaan van 'freelancers') en uitgebreid (zoals specifiek vragen naar het eerste contact).

I. LID WORDEN/TOETREDEN TOT

INTRODUCTIEVRAAG (IQ)
Je bent actief voor X. Kun je me vertellen hoe je onderdeel bent geworden van deze formatie?

VERVOLGVRAGEN (FQ)
- Kan je me meer vertellen over het eerste contact dat je met deze formatie had?
- Wanneer raakte je voor het eerst geïnteresseerd in politiek en hoe ging dat?
- Waren deze denkbeelden dominant in de omgeving waarin je opgroeide?
- Heb je er altijd al zo over gedacht?
- Kun je me vertellen hoe je voor het eerst betrokken raakte bij de radicaal- en extreemrechtse beweging?
- Hoe verliep het eerste contact?

ONDERZOEKT
1. Personele context of invloeden (familie, vrienden, ouders)
2. Situationele context (school, werk, vrije tijd)
3. Belangrijke gebeurtenissen (persoonlijk, politiek)
4. Studie of gelezen content
5. Media(gebruik)

II. LID ZIJN/ACTIEF ZIJN

IQ *Kun je me vertellen wat je activiteiten zijn binnen deze organisatie?*

ONDERZOEKT
1. Repertoire van actie (vergaderingen bijwonen, distribueren van folders, schrijven van artikelen, pamfletten, etc.)
2. Rol binnen de formatie (positie, verantwoordelijkheden)
3. Niveau van betrokkenheid (tijd die eraan wordt besteed)

FQ Ben je tevreden met je rol binnen de formatie?
– Kun je me vertellen wat je ervan leert?
– Kun je me meer vertellen over de mensen met wie je tijd doorbrengt binnen de organisatie?

ONDERZOEKT
1. Hun rol
2. Hoe ze anderen zien: vrienden, kameraden, medeactivisten
3. Of ze zelf rekruteren

Kun je me meer vertellen over je vrienden?
1. Binnen en buiten de organisatie
2. Tijd die met hen wordt doorgebracht
3. Type activiteit

III. ACTIEF BLIJVEN

IQ *Wat zijn voor jou de voor- en nadelen van het actief zijn binnen deze formatie/ binnen de bredere radicaal- en extreemrechtse beweging?*

ONDERZOEKT:
1. Persoonlijke voor- en nadelen
2. Professionele voor- en nadelen
3. Sociale voor- en nadelen

FQ *Heb je het gevoel dat je activisme iets in je leven heeft veranderd, ten goede of ten slechte?*
– *Kun je me vertellen of je ooit hebt overwogen om te stoppen?*
– *Wat zou je verliezen als je zou stoppen?*

IV. IDEOLOGIE

IQ *Kun je me iets vertellen over de ideeën en doelen van jouw formatie?*

FQ Kun je me vertellen welke hiervan het meest belangrijk zijn voor jou?
– Hoe ben je deze gaan aanhangen of onderschrijven?
– Heb je dit gevoel altijd al gehad?
– Wat denk je van de politieke situatie in je land?
– Als je in de toekomst iets aan dit land zou kunnen veranderen, wat zou het dan zijn?
– Kun je me vertellen wie aan jouw kant staat en wie tegen jou is?
– Wie zijn de politici die je het meest bewondert?
– Wie zijn de politici die je het meest veracht?

Hier zijn foto's van onderwerpen die momenteel veel in de media worden besproken. Wat roepen ze bij je op?[516]
1. Islamitische Staat
2. Biddende moslims op het Museumplein
3. EU-vlag
4. Jan Roos die foldert voor het Oekraïne-referendum
5. Een kleine boot op de Middellandse Zee met jongemannen met Afrikaans uiterlijk
6. Een Nederlandse straaljager die in Irak bombardeert

V. IDENTITEIT

IQ *We hebben het nu al enige tijd gehad over je activisme. Kun je me vertellen wat dit activisme persoonlijk voor je betekent?*

FQ Wat is het effect van het activisme op hoe je jezelf als individu ziet?

516 Achteraf gezien was het ook interessant geweest om hier een foto van Zwarte Piet aan toe te voegen.

VI. DEMOGRAFISCHE KENMERKEN

Naam
Leeftijd
Woonplaats
Lidmaatschap
Laatst uitgebrachte stem
Opleidingsniveau
Jaren actief
Baan/studie
Beroep vader
Beroep moeder
Politieke voorkeur vader
Politieke voorkeur moeder
Opleidingsniveau vader
Opleidingsniveau moeder
Andere lidmaatschappen
Broers/zussen
Relatie
Religie

BIJLAGE 2: KENMERKEN VAN GEÏNTERVIEWDEN

Van de geïnterviewden maakten er ten tijde van het onderzoek 27 deel uit van een organisatie, formatie of collectief. Soms ging het om een collectief dat zo klein was dat het in verband met herleidbaarheid en privacy niet bij naam kan worden genoemd. In het onderzoek zijn zij daarom als Formatie 1, Formatie 2, Formatie 3 aangeduid. De twee geïnterviewden van Formatie 4 zijn niet meer actief en de formatie bestaat ook niet meer. In verband met de herkenbaarheid is ook deze formatie geanonimiseerd.

Van de 36 geïnterviewden hadden er 15 een leidinggevende functie of positie binnen hun formatie of organisatie. Dit kon variëren van een voorzitterschap, een formele of informele leiderschapspositie (soms als hoofd van een lokale afdeling), of een bestuursfunctie. De overige 21 geïnterviewden hadden geen speciale functie, al betekende dit niet dat zij geen invloed hadden.

Figuur B.2.1 Lidmaatschap van geïnterviewden

ORGANISATIE	AANTAL GEÏNTERVIEWDE ACTIVISTEN
DTG/NEDERLANDS VERBOND	6
ERKENBRAND	7
FORMATIE 1	2
FORMATIE 2	2
FORMATIE 3	1
FORMATIE 4	2
FREELANCE (NIET FORMEEL VERBONDEN, WEL ACTIEF)	9
IDENTITAIR VERZET	7

De jongste geïnterviewde in het onderzoek was ten tijde van de gesprekken 18, de oudste was 59. Het gemiddelde in leeftijd van de geïnterviewden (gemeten op 31 december 2016) was 34 jaar. Veruit de meeste geïnterviewde activisten (n=20) waren tussen de 25 en 40 jaar.

Figuur B.2.2 Leeftijden van geïnterviewden

BEREIKTE LEEFTIJD OP 31 DECEMBER 2016	AANTAL GEÏNTERVIEWDE ACTIVISTEN
18-24 JAAR	8
25-40 JAAR	20
41-65 JAAR	8

Ruim de helft van de geïnterviewden (n=14) woonde in de provincie Zuid-Holland. De overige geïnterviewde activisten woonden in Noord-Holland, Noord-Brabant, Limburg, Gelderland, Overijssel en Utrecht.

Figuur B.2.3 Provincies waar geïnterviewden wonen

PROVINCIE	AANTAL GEÏNTERVIEWDE ACTIVISTEN
NOORD-HOLLAND	5
ZUID-HOLLAND	14
NOORD-BRABANT	3
GELDERLAND	4
OVERIJSSEL	6
UTRECHT	3
LIMBURG	1

De geïnterviewde activisten waren gemiddeld 5,2 jaar actief (peildatum: 31 december 2016). Dit getal is enigszins vertekend doordat er relatief veel bezoekers van Erkenbrand zijn geïnterviewd. Hoewel zij zich weliswaar al jaren via internet roerden, is hun activisme pas als 'actief' aangemerkt vanaf het moment dat zij de deur uitgingen om gelijkgestemden te ontmoeten of om een lezing of conferentie te bezoeken. Wanneer je de straatactivisten en Erkenbrandbelangstellenden van elkaar scheidt, dan zijn de straatactivisten gemiddeld 6,8 jaar actief en de Erkenbranders gemiddeld 1,1 jaar.

Figuur B.2.4 Duur van het activisme

AANTAL JAAR ACTIEF (GEMETEN OP 31 DECEMBER 2016)	AANTAL GEÏNTERVIEWDE ACTIVISTEN
0 T/M 4 JAAR	20
5-11 JAAR	9
12 JAAR OF LANGER	7

Qua opleidingsniveau heeft meer dan de helft (n=17) een opleiding op mbo-niveau gevolgd (of vergelijkbaar). Opvallend is dat de groep die als hoogste genoten onderwijs lts/vmbo/mavo/mulo heeft gevolgd, bijna even groot is als de groep die universitair onderwijs heeft gevolgd. Drie geïnterviewden studeerden ten tijde van het interview nog. Zij zijn ingedeeld bij het onderwijsniveau dat ze op dat moment volgden.

Figuur B.2.5 Opleidingsniveau van geïnterviewden

OPLEIDINGSNIVEAU	AANTAL GEÏNTERVIEWDE ACTIVISTEN
LTS/VMBO/MAVO/MULO	7
VWO	1
MBO	17
HBO	5
UNIVERSITAIR	6

Het overgrote deel van de geïnterviewden (n=25) had een betaalde baan. Zoals hierboven vermeld waren drie personen ten tijde van het interview nog hbo- of wo-student. Acht geïnterviewde activisten werkten of studeerden niet: twee van hen waren werkzoekend, een was met vervroegd pensioen, drie hadden gekozen voor een (tijdelijk) bestaan als huisvrouw of mantelzorger, en twee geïnterviewden waren afgekeurd.

Figuur B.2.6 Werk of studie van geïnterviewden

BESTAAN	AANTAL GEÏNTERVIEWDE ACTIVISTEN
WERKEND	25
STUDEREND	3
NIET-STUDEREND EN NIET-WERKEND	8

Zoals eerder geschreven zijn in dit onderzoek ook twee geïnterviewden meegenomen die respectievelijk sinds 2012 en 2008 niet meer actief zijn. Hun stemgedrag is buiten beschouwing gelaten. Wanneer er naar het stemgedrag wordt gekeken van de geïnterviewden die eind 2016 nog wél actief waren, dan blijkt dat het merendeel (n=19) bij de Tweede Kamerverkiezingen van 2017 een stem heeft uitgebracht op de PVV. Hoewel er sprake was van een toenemende interesse in FvD, wilden de meesten eerst kijken hoe FvD het er als nieuwe partij vanaf zou brengen. Drie geïnterviewden gaven aan niet te stemmen, en nog eens drie wilden geen antwoord geven op de vraag wat zij zouden gaan stemmen.

Overigens woedde er onderling een stevige discussie of er wel op de PVV kon worden gestemd, gezien de relaties die PVV-leider Geert Wilders met Israël onderhoudt. Anderen waren kritisch op de manier waarop Wilders als alleenheerser de PVV leidt. Meerdere geïnterviewden gaven aan om die redenen op de PVV-Kamerleden Martin Bosma of Fleur Agema te hebben gestemd.

* Van twee geïnterviewden is het stemgedrag buiten beschouwing gelaten omdat zij ten tijde van de verkiezingen in 2017 al niet meer actief waren als activist.

Figuur B.2.7 Politieke voorkeur van geïnterviewden

UITGEBRACHTE STEM BIJ TWEEDE KAMERVERKIEZINGEN 2017*	AANTAL GEÏNTERVIEWDE ACTIVISTEN
PARTIJ VOOR DE VRIJHEID (PVV)	19
FORUM VOOR DEMOCRATIE (FVD)	6
ONBEKEND	3
BLANCO	1
NIET GESTEMD	3

BIJLAGE 3: CODERINGSSCHEMA

Het coderingsschema is opgedeeld in vijf verschillende secties. Elke sectie heeft een of meerdere sleutelvragen (Q) en codes mogen worden geïllustreerd aan de hand van voorbeelden. Bij het coderen wordt geanalyseerd of een code aanwezig of afwezig is. Ook dit coderingsschema is opgesteld door Klandermans en Mayer (2006).

I. PROCES VAN SOCIALISATIE

Vanuit iemands levensloop bezien zijn er twee fases waarin diegene activist wordt. Eerst ontstaat er de mogelijkheid om activist te worden, vervolgens wordt die mogelijkheid omgezet in daadwerkelijke actuele participatie. In het eerste deel wordt nog gekeken naar de potentiële mogelijkheid. De sleutelvraag luidt: zijn er aanwijzingen dat de geïnterviewde opgroeide in een familiaire en sociale omgeving waarbij radicaal- en extreemrechts gedachtegoed werd bijgebracht? Met het oog op politieke socialisatie is het belangrijk om iemands sociale omgeving in kaart te brengen. Waar zijn de geïnterviewden opgegroeid, welke ervaringen waren belangrijk in hun jeugd, welke aanwijzingen zijn er in hun leven die bijdragen aan hun activisme binnen radicaal- en extreemrechts?

1.1	INTERPERSOONLIJKE RELATIES. Q: *Op welke manier dragen interpersoonlijke relaties in de volgende domeinen van het leven van de geïnterviewde bij aan zijn of haar huidige activisme?*
1.1.1	Intrafamiliaire relaties (vader, moeder, broers/zussen, aanverwante familie, uit huis gaan)
1.1.2	School (klasgenoten, leraren, vrienden en *peers*)
1.1.3	Andere sociale relaties (scouting, sport, muziek, religie)
1.1.4	Leger (leger, dienstplicht, civiele dienst en aanverwanten)
1.1.5	Studie (relaties binnen de universiteit)
1.1.6	Werkrelaties (professionele omgeving, training)
1.1.7	'Eigen' familie, gezin kinderen
1.1.8	Vriendschappen

1.2	POLITIEKE EN IDEOLOGISCHE SOCIALISATIE. Q: *Wat is het gehalte van socialisatie en door welke vertegenwoordigers worden waarden doorgegeven?*
1.2.1	Waarden doorgegeven via familie (moreel, politiek, religie, activistische familie)
1.2.2	Waarden doorgegeven via school
1.2.3	Waarden doorgegeven via andere sociale groepen
1.2.4	Waarden doorgegeven via leger
1.2.5	Waarden doorgegeven via studie
1.2.6	Waarden doorgegeven via werkomgeving
1.2.7	Waarden doorgegeven via familie
1.2.8	Andere bronnen van socialisatie, zoals media, kranten, boeken en internet
1.2.9	Waarden doorgegeven via vriendschappen
1.3	SOCIAAL-PSYCHOLOGISCHE VERKLARINGEN. Q: *Waarom werd geïnterviewde naar eigen zeggen actief?*
1.3.1	Onrechtvaardigheid: negatief patroon van gevoelens van onrechtvaardigheid, zoals aanspraak (op Nederlanderschap), vergelijking, afgunst t.a.v. mensen met een migratie-achtergrond, deprivatie, 'iedereen is tegen me', gediscrimineerd worden, ontevreden, ongelukkig, boosheid, sociale mobiliteit, neerwaartse sociale mobiliteit, gevoel klein te zijn, repressie, idee van verloren paradijs, pessimisme
1.3.2	Spanning: sensatie zoeken, positief element, taboes doorbreken, opwinding, iets geheims doen, provoceren, revolutionaire visie, verwachtingen
1.3.3	Zoektocht naar identiteit, bevestiging van identiteit, ontwikkeling naar identiteit.

II. LEVENSVERANDERENDE GEBEURTENISSEN

Kritieke of levensveranderende gebeurtenissen kunnen het begin vormen van iemands ommekeer. Het effect van deze ommekeer kan echter verschillen. Soms kan het een dramatische impact hebben op iemands zelfbeeld, in andere gevallen kan het er bijvoorbeeld voor zorgen dat iemand sneller over bepaalde drempels heen zal stappen.

2.	LEVENSVERANDERENDE GEBEURTENISSEN. Q: *Welke gebeurtenissen speelden een belangrijke rol in het leven van de geïnterviewde?*
2.	1 Dramatische gebeurtenissen (in leven, bij de beweging, in maatschappij, bekerings-verhalen, etc.)

III. TOETREDING TOT DE FORMATIE

Dit deel gaat over het moment dat de geïnterviewde toetreedt tot de formatie. Hoe is het eerste contact tot stand gekomen?

3.	TOETREDING. Q: *Hoe verliep het eerste contact met de formatie?*
3.1	Op eigen initiatief
3.2	Gerekruteerd worden, via netwerk

IV. ONDERHOUDEN VAN TOEWIJDING

Dit deel gaat over hoe het activisme verloopt na toetreding tot een formatie. Daarnaast wordt er onderzocht welke psychologische betekenis geïnterviewden aan hun activisme geven. In hoeverre halen ze hier zingeving uit?

4.1	STRUCTURELE INTEGRATIE
4.1.1	Q: *Hoeveel tijd wordt als activist doorgebracht?*
4.1.2	Q: Welk type activiteiten?
4.1.3	Q: Positie binnen de organisatie?
4.1.4	Q: Zijn er speciale gebeurtenissen die verbonden zijn aan 'organisation life'?
4.1.5	'Totality of integration'. Q: Participeert geïnterviewde nog in andere groepen, sociale netwerken zowel binnen als buiten de beweging?
4.2	Psychologische betekenis
4.2.1.	Instrumenteel. Q: Wat zijn de kosten en baten van het activisme?
4.2.1.1	Materiële kosten: geld, tijd
4.2.1.2	Sociale kosten: vrienden, sociale relaties, familie, sociale isolatie, verliezend respect, voorzichtig in het bediscussiëren van politieke onderwerpen
4.2.1.3	Identiteitskosten: stigmatisering, angst, negatieve beïnvloeding zelfvertrouwen, morele afkeuring
4.2.1.4	Materiële opbrengsten: geld, werk
4.2.1.5	Sociale opbrengsten: vriendschappen, carrière binnen de beweging, verantwoordelijkheden

4.2.1.6	Identiteitsopbrengsten: substituutfamilie, gevoel van voldoening, stigmatisering ontstijgen, ideologische voordelen, betekenis in de wereld, trots van het anders zijn, toenemend zelfvertrouwen
4.2.2	Identiteit. Q: Hoe categoriseert de geïnterviewde zichzelf en de formatie/ beweging waartoe hij behoort? En wat betekent het voor hem om hierbinnen actief te zijn?
4.2.2.1	Groep: mate van inclusiviteit
–	generatie (vb. oorlogsgeneratie, generatie van de economische crisis)
–	gender (vb. man/vrouw)
–	sociaal (vb. arm/rijk)
–	cultureel (vb. Nederlands/Europees)
–	nationaal (vb. Nederlands/Turks)
–	religieus (vb. atheïsten/gelovigen/christenen/moslims)
–	politiek (rechts/links)
4.2.3	Ideologie. Q: Welke normen en waarden houdt de geïnterviewde erop na?
4.2.3.1	Radicaal- en extreemrechtse ideologie: nationalisme, racisme, etnocentrisme, xenofobie, antidemocratische attitude, etc.
4.2.3.2	Opvallende commentaren op foto's
4.2.3.3	Hoe ziet de geïnterviewde de ideologie van de beweging en is er een discrepantie?
4.2.3.4	Links met eerdere ideologieën: combineert de geïnterviewde heden en verleden?

V. VERTREK

In dit deel komen eventuele twijfels van de geïnterviewde aan bod.

5.	EXIT. Q: *Heeft de geïnterviewde ooit overwogen om te stoppen?*
5.1	Fysieke, feitelijke exit
5.2	Psychologische exit
5.3	Weging kosten-baten
5.3.1	Materiële kosten
5.3.2	Sociale kosten
5.3.3	Identiteitskosten
5.3.4	Materiële baten
5.3.5	Sociale baten
5.3.6	Identiteitsbaten

BIJLAGE 4: OPERATIONALISERING AANVULLENDE ANALYSE

Na de eerste coderingsronde bleek dat het materiaal uitgebreider kon worden geanalyseerd aan de hand van aanvullende inzichten uit eerdere theorieën en toonaangevende casestudy's (zie paragraaf 5.5 voor toelichting). Hierna is de bestaande lijst van eerdere wetenschappelijke verklaringen ten aanzien van toetreding tot radicaal- en extreemrechts (zie hoofdstuk 4) geoperationaliseerd. Dit is zoveel mogelijk geïnspireerd door schalen te gebruiken van verschillende enquêtes uit de sociale psychologie (die de aanwezigheid van variabelen meten),[517] aangevuld met inzichten uit bestaande onderzoeken waarbij is gekeken welke observaties ten grondslag liggen aan de verklaringen die onderzoekers geven (zie hoofdstuk 4 voor bespreking). Overigens bleek bij veel items dat het coderingsmodel van Klandermans en Mayer afdoende bleek. Maar op enkele punten schoot het tekort, waarna die verklaringen aanvullend zijn geoperationaliseerd.

INDIVIDUEEL NIVEAU (MICRO)

Toetreding tot radicaal- en extreemrechts kan op microniveau ontstaan uit of het gevolg zijn van verschillende variabelen.

1.1	NEIGING TOT AUTORITARISME. Q: *Is er bij de geïnterviewde sprake van minimaal twee van de volgende opvattingen (of een variatie daarop)?*
–	'Gehoorzaamheid en respect voor autoriteit zijn twee van de meest belangrijke vaardigheden om te hebben/aan te leren'
–	'We moeten een levensvervulling vinden in hard werken'
–	'Mensen moeten meer respect hebben voor onze gewoonten en ons nationale en culturele erfgoed'
–	'Wetten dienen strikt te worden gehandhaafd en er moeten veel zwaardere straffen komen voor wie de wet overtreedt'
–	'We hebben sterke leidersfiguren nodig die we kunnen vertrouwen'
–	'Mensen kunnen in twee categorieën worden ingedeeld: de zwakken en de sterken'
–	'Een aanzienlijk deel van onze problemen zou kunnen worden opgelost wanneer we immorele, oneerlijke, zwakzinnige mensen uit onze samenleving verbannen'
–	'We kunnen alleen een harmonieuze samenleving bereiken door strikte orde en discipline, waarin geen ruimte is voor relschoppers'

517 Van den Bos et al. (2009), Srole (1956), De Waele (2012), Altemeyer (1988)

1.2	LAGE ZELFBEHEERSING. Q: *Is de geïnterviewde naar eigen zeggen in staat om de volledige potentiële kosten/gevolgen van een specifieke daad te overzien?*
	(Drang naar onmiddellijke beloning, impulsiviteit, risico-preferent gedrag, snelle stemmingswisselingen, zelfgerichtheid. Andere indicator: opvattingen als 'Ik vind het spannend om dingen te doen die gevaarlijk zijn', 'Ik doe vaak dingen zonder na te denken over de consequenties', 'Soms neem ik risico, gewoon omdat het leuk of spannend is')
1.3	HET ZOEKEN NAAR BESCHERMING. Q: *Voelt de geïnterviewde zich op individueel niveau bedreigd door (leden van) een andere groep?*
	(Zoeken van bescherming bij een groep als gevolg van gevoelens van angst en/of gevoelens van aantasting in de persoonlijke levenssfeer door een 'out-group')
1.4	HANG NAAR SPANNING/WILLEN PROVOCEREN.
	(Zie bijlage 3, item 1.3.2)
1.5	EEN INSTRUMENTELE KEUZE, MET ALS DOEL HET VERBETEREN VAN DE EIGEN POSITIE OF DIE VAN DE GROEP
	(Zie bijlage 1, categorie IV)
1.6	EEN GEVOEL VAN SUPERIORITEIT. Q: I*s er bij de geïnterviewde sprake van de aanwezigheid van minimaal twee van de volgende opvattingen (of een variatie daarop)?*
–	'Wat ik denk, is de waarheid'
–	'Wanneer mensen grondig zouden nadenken, zouden ze tot dezelfde conclusie komen'
–	'Ik denk dat iedereen zo zou moeten denken als ik'
–	'Wanneer mensen anders denken dan ik, vind ik ze minder belangrijk'
–	'De mensen die ik tot mijn eigen groep reken, zijn slimmer en sterker dan mensen van andere groepen'
–	'Mijn eigen groep is er om over andere groepen te heersen'
–	'Wanneer je andere groepen dan mijn eigen groep laat heersen, gaat het fout'
1.7	GEVOELENS VAN ACHTERSTELLING EN ONRECHTVAARDIGHEID. Q: *Is er bij de geïnterviewde sprake van de aanwezigheid van minimaal twee van de volgende opvattingen (of een variatie daarop)?*
–	'Het maakt me boos als ik kijk hoe ik in vergelijking met anderen word behandeld'
–	'Ik denk dat ik het slechter heb dan anderen in Nederland'
–	'Als ik mezelf met anderen in Nederland vergelijk, voel ik me oneerlijk behandeld'
–	'De groep waartoe ik mezelf reken, wordt gediscrimineerd'
–	'Wanneer ik mijn eigen groep vergelijk met andere groepen in Nederland, vind ik dat we oneerlijk worden behandeld'
1.8	EEN GEVOEL VAN POLITIEKE TELEURSTELLING EN SOCIALE MACHTELOOSHEID (ANOMIE). Q: *Is er bij de geïnterviewde sprake van de aanwezigheid van minimaal twee van de volgende opvattingen (of een variatie daarop)?*
–	'Het heeft geen zin om te stemmen, want politieke partijen doen toch wel wat ze willen'
–	'Politieke partijen zijn enkel geïnteresseerd in mijn stem, niet in mijn mening'
–	'Er stemmen zoveel mensen dat mijn stem het verschil niet zal maken'
–	'De meeste politici hebben mooie beloftes, maar er verandert nooit iets'
–	'Politici hebben nooit geleerd om naar mensen zoals wij te luisteren'

II. GROEPSNIVEAU (MESO)

Toetreding tot radicaal- en extreemrechts is doorgaans geen proces dat in afzondering plaatsvindt. Formaties hebben een aantrekkingskracht omdat zij iets bieden waar aspirant-activisten naar op zoek zijn. Daarnaast kan er al in een vroeg stadium socialisatie zijn ontstaan met het gedachtegoed of geweld als gevolg van persoonlijke contacten.

2.1	OPGROEIEN EN/OF SOCIALISEREN IN EEN AUTORITAIRE OMGEVING
	(Zie bijlage 3, items 1.1 en 1.2)
2.2	OPGROEIEN EN/OF SOCIALISEREN IN EEN GEWELDDADIGE OMGEVING
	(Zie bijlage 3, items 1.1, 1.2 en 2)
2.3	DE FORMATIE OF BEWEGING BIEDT ZINGEVING
	(Zie bijlage 3, items 4.1 en 4.2, alsmede het antwoord op de vraag uit het interviewmodel of de geïnterviewde tevreden is met zijn/haar rol binnen de beweging)
2.4	DE FORMATIE OF BEWEGING BIEDT BESCHERMING
	(Zie deze bijlage, item 1.3)
2.5	DE FORMATIE OF BEWEGING BIEDT EEN COLLECTIEVE IDENTITEIT (EN VERMINDERT ZELFTWIJFEL)
	(Zie bijlage 3, items 1.1.3 en 4.2.2)
2.6	DE FORMATIE OF BEWEGING SPIEGELT VOOR DAT DE EIGEN GROEP WORDT BEDREIGD
	(Zie bijlage 3, item 4.2.3)
2.7	DE FORMATIE VERWOORDT DE WOEDE VAN DE ASPIRANT-TOETREDER
	(Zie bijlage 3, item 4.2.3)
2.8	DE FORMATIE VOORZIET IN EEN BEPAALDE SOCIALE EN PSYCHOLOGISCHE BEHOEFTE
	(Zie bijlage 3, item 4.2.1)
2.9	DE FORMATIE BIEDT VRIENDSCHAPPEN EN VORMT ZELFS EEN SUBSTITUUTFAMILIE
	(Zie bijlage 3, item 4.2.1)
2.10	DE FORMATIE STAAT OPEN VOOR MENSEN DIE VANWEGE HUN DENKBEELDEN IN EEN SOCIAAL ISOLEMENT VERKEREN
	(Zie bijlage 3, item 4.2.1)
2.11	DE FORMATIE (OF EEN BEKEND LID VAN DE FORMATIE) HEEFT EEN HULPVRAAG
	(Zie bijlage I, categorie I, eerste contact)

III. MAATSCHAPPELIJK EN GLOBAAL NIVEAU (MACRO)

Zelf opperen veel radicaal- en extreemrechtse activisten dat ze geen andere keuze hebben dan activistisch worden. Ze zijn reactionair en reageren op veranderingen in de wereld, een observatie die ook onder meer terugkomt in de theorie van de bedreigde belangen (zie hoofdstuk 4.3).

3.1	GRIEVEN EN ACHTERSTELLING, AL DAN NIET GERELATEERD AAN IMMIGRATIE, WERKLOOSHEID EN SOCIAALECONOMISCHE DEPRIVATIE. Q: *Ervaart deze persoon sociaal-economische achterstelling?*
	(Dit kan in kaart worden gebracht aan de hand van demografische kenmerken, zie bijlage 1, sectie 6. Vervolgens kan dit gelegd worden naast verklaringen die personen daar zelf voor geven. Zie deze bijlage, item 1.7)
3.2	EEN INSTRUMENTELE KEUZE, MET ALS DOEL HET VERBETEREN VAN DE POSITIE VAN DE EIGEN GROEP. Q: *Wil deze persoon met zijn activisme enkel de eigen positie verbeteren, of meent hij of zij op te komen voor de eigen groep als geheel?*
	(Zie bijlage 1, sectie 4)
3.3	IN AANRAKING KOMEN MET EEN AANTREKKELIJKE RADICAAL- EN EXTREEM RECHTSE IDEOLOGIE
	(Zie bijlage 1, items 3 en 4.2.3)
3.4	HET GEBREK AAN MOGELIJKHEDEN OM POLITIEK TE PARTICIPEREN OF VIA POLITIEKE WEG VERANDERINGEN TE BEWERKSTELLINGEN. Q: *Heeft deze persoon eerder politieke initiatieven ondernomen en hoe liep dit af?*
	(ondernomen politieke initiatieven die zijn gestrand)
3.5	WOEDE OVER AANSLAGEN. Q: *Adresseert de geïnterviewde aanslagen wanneer hij/zij vertelt hoe tot een politieke overtuiging te zijn gekomen?*
	(Ja/nee, welke?)
3.6	WOEDE OVER OVERHEIDSBELEID. Q: *Adresseert de geïnterviewde overheidsbeleid wanneer hij/zij vertelt hoe tot een politieke overtuiging te zijn gekomen?*
	(Ja/nee, welke?)